

Bir süredir “yapay zeka” tartışmaları dünyada ve ülkemizde de devam ediyor. Onu geleceğin alanı olarak tanımlayanlar çoğunlukta. Çeyrek yüzyıl kadar önce de internet, bilgiye özgürce ve hızlı ulaşmanın aracı olarak tartışılmış ve insanlığın geleceğinin çok daha aydınlık olacağı paylaşılmıştı. Bu tür tartışmalarda popülizme kapılıp, sistemin dümen suyunda sürüklenmemek için nasıl bir dünyada yaşadığımızın bilgisine sahip olmak durumundayız. Bunlardan çok azını paylaşmak gerekirse: dünya nüfusu 7 milyar 427 milyon kişiden oluşuyor. Bu kadar insanın yalnızca yüzde 54’ü şehirde yaşıyor, yüzde 46’sı son 12 ay içinde internet kullanmış ve buna cep telefonundan internet kullanımlar da dâhil. Dünyada 202 ülkenin yalnızca 46’sında nüfusun tamamına içilebilir su sağlanıyor. ve 32’sinde doğu’da yaşam beklentisi 80 yıl ve üzerinde, üst sınır henüz 83 yıl. Her yıl canlı doğan bin bebekten otuz biri birinci, kırk biri beşinci doğum gününü göremeden ölüyor.

Türkiye 46 ülke arasında yok. Nüfusunun yüzde 74’ü şehirde yaşıyor, yüzde 58’i internet kullanıyor, yaşam beklentisi 76 yıl. Canlı doğan bin bebekten on üçü beşinci doğum gününden önce ölüyor. Savaş olmayan komşularımızdan Gürcistan’da on bir, Bulgaristan’da sekiz, Yunanistan’da dört ve (Güney) Kıbrıs’ta üç çocuk bu akıbeti yaşıyor. Türkiye 192 ülke arasından 118. sıradayken, komşularımız aynı sırayla, 126., 142., 164. ve 179. sırada yer alıyorlar. Dünya Çocuklarının Durumu 2017 verilerine göre.

Bölüşüm tartışmalarına girmeden, tedavi edici sağlık hizmetlerine hastanelerin mülkiyeti ile devam etmek istiyoruz. AKP hükümetleri başladığında, 2002 yılında toplam hastaneler içinde özel işletmelerin payı yüzde 23,5 iken, 2016 yılında yüzde 37,6’ya ulaşmış. Artış yüzde 60. Hastane yataklarında özel işletmelerin payı aynı yıllar için, yüzde 7,5 iken, yüzde 21,6’ya yükselmiş. Artış yüzde 188. Ancak, bu hastanelerde yatak doluluk oranı yüzde 60,3. Oysa devlet hastanelerinde yüzde 68,7, üniversite hastanelerinde yüzde 76,0, üniversite hastanesinde bir hasta ortalama 5,7 gün yatarken, özelde 2,6 gün yatıyor. Öyle olunca, özel işletmelerdeki bir hasta yatağını yılda 86 hasta kullanırken, üniversite hastanelerinde 49 hasta kullanabiliyor. Çünkü ağır hastalar, uzun süre tedavisi gereken zor vakalar hâlâ devlet üniversitesi hastanelerine gereksinim duyuyor. Birinci basamak sağlık hizmetlerinde 2010 yılında aile hekimliği modeline geçilmesinden bu yana gelinen durum, öngörülerimizi maalesef doğruluyor. Bakanlık, 24 bin 428 aile hekimliği birimi bulunduğunu ve aktif çalışan aile hekimi başına düşen nüfusun 3 bin 267 kişi olduğunu belirtiyor. Bununla birlikte, aktif çalışan uzman ve pratisyen aile hekimi sayısının 22 bin 207 olduğu bilgisini de paylaşıyor. Bu bilgiye göre aile hekimi başına düşen nüfusun ortalama 3 bin 594 kişi olduğunu hesaplıyoruz. Çevreye ve kişiye yönelik sağlık hizmeti sunan birinci basamak sağlık birimi olarak tanımlanmış olan toplum sağlığı merkezlerine ise ortalama 822 bin 862 kişi düşüyor. Bir yılda kişi başına ortalama

hekime başvuru sayısı 8,6. Aile hekimine 2,7, hastaneye başvuru ise 5,9. Bu durum bile birinci basamak tedavi edici sağlık hizmetleri için uygulanmakta olan modelin işlevsizliğini göstermeye yetiyor. Sevk oranı da yalnızca binde 3. Diğer bir ifadeyle, aile hekimlerimiz neredeyse yalnızca reçete tekrarı için kullanılıyor maalesef. Bu bilgilere daha ayrıntılı olarak, Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2016’dan ulaşabilirsiniz.

Kapitalizmin, yetmişli yıllarda içine girdiği kriz, ABD’nin hegemonik öncülüğünde DB, IMF ve DTÖ’nün organizasyonu ile çevre kapitalist ülke haklarına bedel ödetilerek atlatılabildi. Günümüzde ise, yaklaşık on yıl önce başlayan birikim krizini yönetemiyorlar. Seksenli yıllarda ABD hegemonyasında kurulmuş olan ekonomik sistem çözülüyor. ABD, 21 trilyon dolar devlet borcu, 6 trilyon dolar dış borç, 500 milyar dolar dış ticaret açığı ile IMF ve DTÖ’nün politikalarını eskisi gibi belirleyemiyor. Emperyalistlerin her biri kendi başının çaresine bakmak zorunda kalınca, kutuplaşmalar ve çelişkiler de görünür oldu. Sistemin önemli özelliklerinden serbest ticaretin yerini korumacılığın ve ticaret savaşlarının almak üzere olduğu kaygıları ön plana çıkınca IMF Başkanı uyardı; “herkes kaybedecek”. Kriz silahlanmaya da görülmemiş bir boyut kazandırdı. Kullandıkları, kullandırdıkları her bir bomba ile ekonomilerine nefes aldirmaya çalışıyorlar. Çözüm yolunu, kendilerinden uzak coğrafyalarda, Orta Doğu’da bir büyük savaşın kapısını aralamaya kadar getirdiler.

Patronlar, her zaman olduğu gibi krizin faturasını, yaşamak

için emeğini satmak zorunda olanlara yansıtınca, toplumsal öfke de gündend güne yükseliyor. Ancak bu öfke sistem tarafından pek çok ülkede dincilik, milliyetçilik, ırkçılık, yabancı/göçmen düşmanlığı ile neoliberalizm ve aydınlanma karşıtlığı üzerinden toplum kutuplaştırılarak, çatışmalar yaratılarak sistemle ilişkilendirilmesine engel olmaya çalışılıyor. Toplumlar kendi içinde genç, eğitilmiş ve şehirde yaşayanlarla yaşlı, düşük eğitimli ve küçük yerlerde yaşayanlar arasında ayrıştırılıyor. Seçmen, kutuplaşmalar üzerinden populist sağ partilere yönlendiriliyor. Kıt'a Avrupa ülkelerinde bile bu partilerin oyları son 15 yılda ortalama 3 kat arttı.

Dünyada yaşananlara paralel olarak Türkiye'de de krizin etkisi ve beraberinde yaşanan toplumsal kutuplaşma görünür hâle geldi. Bu yılın ilk üç ayında Türk lirası yüzde ona varan değer yitimi yaşadı. Dış borç, GSYİH'nin yarısını geçerek, 453 milyar dolara ulaştı. Son 5 yılda dolar/TL kuru yüzde yüzün üzerinde artınca, döviz olarak alınan ucuz krediler pahalı hâle geldi. AKP döneminde hızla büyüyen holdingler borç yapılandırması istemeye başladı. Şirketlerin toplam borcu GSYİH'nin yüzde 70'ini geçti. Dış kaynak girişine bağımlı olan ekonomi, bu giriş olmayınca durma alarmı veriyor. İnşaat sektörü yoğun bakımda. Gelir dağılımının AKP'li yıllarda daha da bozulması bir yana, kişi başına milli gelir, 2017 yılında 2013'e göre yüzde 17 oranında azalarak, 12 bin 480 dolardan 10 bin 597 dolara düştü.

İktidar kaynak bulabilmek için elde avuçta ne varsa satıyor. Ön dört tanesinin kuruluş yasası kendi hükümetleri tarafından çıkartılan 15 vakıf üniversitesi OHAL ile birlikte kapatıldı. Şimdi ise 13 devlet üniversitesini

mitozla bölüp, 7 tane de ayrıca açıp, toplamda 20 "yeni" üniversite kurmak için yasa çıkardılar. Arazilerini yandaşlara dağıtmak için Mart ayında şeker fabrikalarının hızla satışına başlayıp, toplumu kanserojen NBS'ye mahkûm edenler şimdi de "üniversiteyi" yok etmenin yanı sıra, benzer bir amaçla kent merkezlerinde kalmış, köklü üniversitelerimize göz dikti. Yaşamakta olanlara karşı ortaya çıkacak tepkiler; dincilik, ırkçılık, milliyetçilik, fetihçilik vb. kutuplaştırmalarla bölünerek önlemek istense de her zaman başarılı olmuyor. Öğrencilerin öncülüğünde kitlesel karşı duruşların sürmesi, üniversitelerine sahip çıkışları geleceğimiz için umut verici...

Bu yıl tabip odaları ve TTB merkezinde seçimler var. Bu vesileyle nöbet değişimleri oldu, olacak. İktidarın Ocak ayında yöneticilerini evrensel hekimlik değerlerine bağlılıklarını ifade ettikleri için gözaltına alarak hedefe koymak istediği Etkin Demokratik TTB heyeti her şeye inat daha da çoğalarak tabip odası seçimlerini önceki yıllardan daha farkla kazandı. Hekimler, değerlerine ve TTB'ye sahip çıktılar.

Şimdi sırada 24 Haziran Milletvekili ve Cumhurbaşkanı seçimleri var. Bu yaz mevsiminde akıl ve gönül rahatlığı ile huzur içinde geçirebilmemiz, adalet, demokrasi ve barışın yeniden tesis edilebilmesi için hepimize önemli görevler düşüyor. Gerek kendimiz gerekse ulaşabileceğimiz herkesin hem seçim güvenliği için görev almasını hem de sandığa gitmesini sağlamamız gerekiyor. Tabip odalarımızda başladık. Karl Marks'ın doğumunun 200. yılında 8 Mart, 21 Mart ve 1 Mayıs'taki umut, kararlılık ve coşkuyla ülke genelinde de başarabiliriz, başarmalıyız.

Kapitalizmde kitlesel üretimle birlikte, sağlık hizmetlerinden bağımsız olarak bebek ölümlerinde

yaşanan dramatik azalma, bulaşıcı hastalıklarla mücadelede önemli araçlardan bir tanesi olan aşılardan kullanımıyla birlikte, daha da güvenli bir biçimde devam ediyor. Bebekler ve çocuklar daha az ölüyor, daha uzun yaşıyoruz. Buna karşın, kapitalizmin doğası gereği aşı da bir met'a. Bu nedendir ki üretimden, içeriğine ve aşı takvimine alınmasına kadar bütün aşamalarını bilimsel bilgi ışığında mercek altında buldurmamız gerekiyor. Bunun yanı sıra, dünyada ve Türkiye'de sağlık hizmetleri sunumunda artan dincileşmeyle birlikte, geleneksel sağlık uygulamalarında ve ailelerin aşı reddinde artışlar yaşanıyor. Öyle ki, AKP hükümetleri öncesinde bilinen, kayda değer bir sayı yokken, 2017 yılında 120 binden fazla ailenin çocuklarının aşılmasını reddettiği, ayrıca 2016 yılında 12, 2017'de 85 ve 2018 yılının ilk üç ayında da 70 kızamık olgusunun görüldüğü bilgisini konunun uzmanı akademisyenler kamuoyu ile paylaştı. İşte böylesine yakıcı ve güncel bir konuda Melike Yavuz arkadaşımızın hazırladığı "Aşı Karşıtlığı" başlıklı dosyamızı sizlerle paylaşıyoruz. Dosyada konuyu çeşitli yönleriyle Şafak Taner, Ahmet Alp Aker, Melike Yavuz, Işıl Arıcan, Hatice İkışık, Işık Karakaya, Alpaz azap ve Muzaffer Eskiocak irdeliyorlar. Bu sayımızda ayrıca Sağlık Politikaları başlığında bir yazıya ve Vicente Navvaro ile dergimiz için Feride Aksu Tanık ve Özlem Özkan tarafından yapılan önemli bir röportaja yer veriyoruz. Uluslararası Sağlık Politikaları Birliği (IAHP) kurucusu ve International Journal of Health Services dergisinin editörü Prof. Dr. Vicente Navarro hem birlik hem de dergi ile ilgili önemli bilgiler aktarıyor. Dosya editörümüze ve tüm yazarlarımıza emek ve katkıları teşekkür ediyoruz. Sevgiyle. Umudumuzu büyüterek...